
Saksnr: 2020/73823-2
Saksbehandlar: Øyvind Helland Oddekalv

Saksgang

Utval	Utv.saksnr.	Møtedato
Yrkesopplæringsnemnda		19.05.2021
Hovudutval for næring		25.05.2021
Hovudutval for opplæring og kompetanse		25.05.2021

Samarbeid om utstyr mellom skule og næringsliv

Forslag til innstilling

1. Hovudutvalet tar saka til orientering. Det er viktig at det er tett samarbeid mellom dei vidaregåande skulane og det lokale arbeidslivet med arbeidslivet som ein sentral læringsarena som gir elevane ein kompetanse som arbeidslivet etterspør, som sikrar arbeidslivstilknytting og lettar overgangen frå opplæring til arbeidsliv.
2. I det vidare arbeidet med samarbeid om utstyr mellom dei vidaregåande skulane og næringslivet er det viktig at dette er forankra i avtalar som tar i vare dei pedagogiske, økonomiske og juridiske sidene ved eit slikt samarbeid.
3. Samarbeid om utstyr mellom dei vidaregåande skulane og lokalt næringsliv bør byggje på lokale erfaringar og føresetnader.

Samandrag

I denne saka blir ulike formar for samarbeid om utstyr mellom vidaregåande skule og næringsliv i fylket skildra. Døma er tatt frå Bømlo og Nordhordland med bakgrunn i pilotprosjektet på Bømlo og samarbeidsprosjektet i Nordhordland.

Bjørn Lyngedal
fylkesdirektør

Tor Ivar Sagen Sandvik
kst. seksjonsleiar

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har difor inga handskriven underskrift

Saksutgreiing

Bakgrunn for saka

Fylkesrådmannen viser til vedtak i sak 144/2020 i fylkestinget i desember 2020:

1. Fylkestinget er positiv til vidareutvikling av samarbeid mellom vidaregåande opplæring, næringsliv og kommunar. Utvalet viser m.a. til Bømloprosjektet, Årdal vg.skule og samarbeidsprosjektet i Nordhordland.
2. Fylkestinget legg til grunn at ein opprettheld og vidareutviklar etablerte samarbeid, samt etablerar dialog og samarbeid med lokalt og regionalt næringsliv/kommunar ved etablering og oppgradering av arena og areal knytt til utdanningsprogram der dette har utviklingspotensiale. Målet er å styrka kompetanse, trygga arbeidslivstilknytning og arbeidslivserfaring for elev.
3. Fylkestinget viser til verbalpunkt, VP 11 og ber om at det vert lagt fram ei sak for hovudutval for opplæring og kompetanse som viser korleis vidareutvikling av samarbeid om utstyr mellom dei vidaregåande skulane og næringsliv kan gjerast. Saka vert også lagt fram for hovudutval for næring.
4. Fylkestinget ber om ei løypemelding til hovudutval for opplæring og kompetanse i løpet av november 2021 om utvikling og etablering av samarbeid omtala i punkt 2.

I pkt. 3 i vedtaket blir det vist til verbalpunkt VP 11 frå budsjettvedtaket frå desember 2019 som omhandlar pilotprosjektet på Bømlo:

Verbalpunkt 11

Rubbestadneset: Vi konstaterer at utviklinga av pilotprosjektet på Bømlo/Rubbestadneset vert gjennomført som planlagt. Ber om ei sak som viser korleis vidareutvikling av samarbeid om utstyr mellom dei vidaregåande skulane og næringslivet kan gjerast.

Denne saka tar for seg pkt. 3 i vedtaket og omtalar ulike måtar for samarbeid om utstyr mellom dei vidaregåande skulane og næringslivet i fylket, i første rekkje basert på to prosjekt som i utgangspunktet har som overordna mål å styrkje samarbeidet mellom vidaregåande skule og arbeidsliv, samarbeidsprosjekt i Nordhordland og pilotprosjektet på Bømlo. Samstundes blir det vist til pkt. 2 og 4 i vedtaket, som omhandlar samarbeid mellom skule og arbeidsliv meir generelt, dette vil ein komme tilbake til i ei sak/løypemelding hausten 2021.

Vedtakskompetanse

Hovudutval for opplæring og kompetanse har vedtakskompetansen. Saka skal òg leggjast fram for hovudutval for næring.

Vurderingar og verknader

Økonomi:

Samarbeid om utstyr mellom skulane og næringslivet kan ha innverknad på investeringsbehovet på sikt.

Klima:

Ingen direkte innverknad.

Folkehelse:

Ingen direkte innverknad.

Utviklingsplan for Vestland 2020-2024 (Regional planstrategi):

Samarbeid om utstyr mellom skule og næringsliv støttar opp om formål i mål og strategi for vidaregåande opplæring.

Bømlo

Etter at pilotprosjektet på Bømlo vart vedtatt av fylkestinget i Hordaland i oktober 2016, gjennomførte prosjektgruppa ei omfattande informasjonsinnsamling frå skule og arbeidsliv og tilrådde å arbeide vidare med ein forbetring av dagens opplæringsmodell gjennom pilotprosjektet på Bømlo. Eit berande element i opplæringsmodellen er betre samarbeid mellom skule og arbeidsliv, og auka involvering av bedrift i praksisopplæringa. Det vart òg trekt fram å utnytte fleire arenaer for praksisopplæring enn i dag, m.a. samarbeid om det som gjeld utstyr.

I det vidare arbeidet med rom- og funksjonsprogrammet for nye Bømlo vgs. vedtok fylkestinget i Hordaland i juni 2019 at framtidig lokalisering av verkstader til TIP, elektro og naturbruk skal vere i teknologisenteret til UNITECH på Rubbestadneset. Teknologisenteret til UNITECH er ein del av ein norsk katapult for berekraftig maritim industri, og eit nasjonalt katapultsenter innanfor ulike typar energisystem som batteri, brenselceller og hybride system til m.a. havnæringane. Det er òg planlagt å inkludere utstyr som oppdrettsanlegg, reinseanlegg for fisk, container for transport av levande sjømat, ulik sensorteknologi m.m. ved teknologisenteret.

Teknologisenteret til UNITECH er under oppføring, og det går no føre seg eit stort arbeid som gjeld det grunnleggjande utstyret som skal vere i skuledelen av bygget. Parallelt blir det arbeidd med meir avansert utstyr som bedriftene og skulen tenkjer det kan vere nyttig at elevane får opplæring i, gjennom det som pilotprosjektet kallar spesialiserte opplæringsstasjonar. Dette er utstyr som ikkje er å finne i skulen, men som klassar, eller delar av klassar, får tilgang til i bestemte periodar. Det blir arbeidd med ein del konkrete «case» som blir utgreidde: framdriftslab. (komplett gearsystem, Wårtsilä), maskineringsverkstad (moderne robotisert maskinering, Sunnhordland Technologies) og kjølfrys (nytt kjøle- og fryselager, Bremnes Seashore).

Det blir òg tenkt breiare kring spesialiserte opplæringsstasjonar i pilotprosjektet, der grunntanken er at dei fleste bedrifter har noko utstyr som ein ikkje har i skulen. Dersom ein lagar eit pedagogisk opplegg, forankra i læreplanane og i samarbeid med bedriftene, kan ein potensielt ha mange slike spesialiserte opplæringsstasjonar i ulike bedrifter. Dette vil gi skulen mange strengar å spele på, og gi elevane ei unik erfaring før dei skal starte på læretida.

På denne måten kan ein òg tenkje at skulen kan stille utstyr tilgjengeleg til bedrifter som treng dette i periodar. Det er gjerne ikkje alle bedrifter som har behov for t.d. ei avansert CNC-maskin permanent, men kan låne/leige dette av skulen i periodar. På denne måten kan samarbeidet om utstyr gå begge vegar og styrkje det generelle samarbeidet mellom skule og næringsliv.

Pilotprosjektet på Bømlo peikar òg på dei eksisterande hospiteringsordningane som fylkeskommunen har i dag som arenaer for samarbeid, m.a. om utstyr. Her kan t.d. ein lærar vere inntil fem dagar i ei samarbeidsbedrift og på denne måten gjerne få opplæring på utstyr som ein seinare kan ta ein klasse, eller delar av ein klasse, med og få demonstrert eller utprøving på. Om ein jobbar systematisk med dette over tid kan det vere ein naturleg del av skulen sitt arbeid med kompetanseutvikling.

Utdanningsprogram for naturbruk skal starte opp på nye Bømlo vgs. skuleåret 2022/2023. Ein del av den praktiske opplæringa vil gå føre seg i ein havbrukshall i teknologisenteret på Rubbestadneset. I tråd med rom- og funksjonsprogrammet for nye Bømlo vgs., som vart vedtatt hausten 2019, skal opplæringa på Vg2 akvakultur m.a. gå føre seg i storskala ute på anlegg. I samband med dette har fylkeskommunen og skulen knytt til seg ein av næringsaktørane som samarbeidspartnar. Etter reglane om offentlege anskaffingar vart Bremnes Seashore valt ut etter ein konkurranse, og det har i samarbeid blitt send ein søknad om undervisningsløyve (konsesjon). Dette er eit anna døme der samarbeid om utstyr er ein sentral del av opplæringa.

Det har vore tett samarbeid mellom fylkeskommunen, skulen og det lokale næringslivet når det gjeld å utstyre skuledelen av teknologisenteret, m.a. om utstyr i havbrukshallen, men og dei andre utdanningsprogramma som skal ha den praktiske opplæringa si i teknologisenteret. Det er framleis ein del avklaringar som må gjerast med tanke på dei pedagogiske, økonomiske og juridiske forholda kring dette med samarbeid om utstyr i pilotprosjektet på Bømlo. Dette arbeidet er i ferd med å gå inn i siste fase.

Nordhordland

I samarbeidsprosjektet i Nordhordland, som vart avslutta sommaren 2020, var det berande elementet at ein auka praksisperiodane for elevane i bedrift. Det var to utdanningsprogram som var med i prosjektet, byggfag på Austrheim vgs. og TIP på Knarvik vgs. Ein konsekvens av auken var at elevane ikkje berre var utplasserte i faget yrkesfagleg fordjuping (YFF), men dei fekk òg delar av opplæringa i nokre av programfaga i bedrift. I sluttrapporten som var oppe til politisk behandling hausten 2020, kan ein lese om dei ulike erfaringane som vart gjort i dette prosjektet.

I sluttrapporten kan vi m.a. lese at tilbakemeldingane frå både lærebedrifter, utplasseringsbedrifter og skuletilsette er i stor grad positive til erfaringane med auka utplassering. Ein av føremonene som vart trekt fram var at elevane fekk auka tilgangen til opplæring på avansert utstyr som ikkje er tilgjengeleg i skulen. I tilbakemeldingane frå rektorane vart det trekt fram at auka utplassering kunne auke kapasiteten på utdanningsprogramma, utan auka investeringar. M.a. kunne Knarvik vgs. ta inn ein ekstra klasse Vg2 byggteknikk skuleåret 2020/2021, eigentleg utover verkstadkapasiteten, sidan det aller meste av den praktiske opplæringa innan programfaga vart gjennomført i bedrift. Dette var i tråd med det som vart prøvd ut i samarbeidsprosjektet i Nordhordland.

Eit anna døme er opprettinga av Vg2 transport og logistikk på Knarvik vgs. i 2010. Dette kom som eit resultat av at næringslivet i regionen, gjennom Nordhordland Næringslag, melde sterkt behov for arbeidskraft innanfor logistikkbransjen, m.a. på forsyningsbasen på Mongstad. Ved å gjennomføre YFF og mesteparten av den praktiske opplæringa innanfor programfaga ute i bedrift, kunne ein starte opp dette tilbudet utan å gjere dei tunge investeringane som eit slikt utstyrskrevjande programområde har. Vg2 transport og logistikk vart i 2020 flytta til nye Åsane vgs., her har fylkeskommunen investert i gode og tenlege verkstadlokale for programområdet.

Eit slikt samarbeid som inneber auka grad av praksis i bedrift i både faget YFF og i programfaga, kan legge til rette for at fylkeskommunen kan tilføre arbeids- og næringslivet relevant kompetanse og som bidreg til auka læringsutbytte for elevane. Samstundes er det i slike modellar avgjerande at det ligg til grunn tydelege og forpliktande avtalar mellom skule og bedrift om opplæringa.

TAF-modellen, òg kjent som YSK, som vart starta på Knarvik vgs. i 1992 (den gongen Nordhordland vgs.), er ein opplæringsmodell der elevane kombinerer arbeid i bedrift med skulegangen over fire år, og der sluttkompetansen er både fagbrev og spesiell studiekompetanse innan realfag. Dei to første skuleåra har elevane elevstatus, dei to siste lærlingstatus. Gjennom å ha all den praktiske opplæringa innan programfaga i bedriftsdelen av opplæringa vil ikkje skulen ha trong for verkstadlokale for desse gruppene.

Ein føresetnad for at den auka utplasseringa fungerer bra i Nordhordland, er at ansvaret mellom skule og bedrift er klart definert. Det er skulen som er ansvarleg for å planleggje at opplæringa skjer i tråd med læreplanane og at vurderingsarbeidet skjer i tråd med gjeldande lover og forskrifter. Dette er òg med å avklare forventningane til samarbeidet mellom skule og bedrift.

Dette er døme på at tett samarbeid med lokalt næringsliv og gode relasjonar med dei lokale bedriftene kan gjere at ein kan auke kapasiteten eller starte tilbod som elles hadde kravd store investeringar i utstyr på skulane.

Konklusjon

I Mål og strategiar for vidaregåande opplæring i Vestland fylkeskommune 2021-2025, som vart vedtatt i fylkestinget i desember 2020, blir det slått fast i formålet at vidaregåande opplæring i Vestland fylkeskommune skal fornye og forbetre for å auke gjennomføringa. I mål 3 i denne temaplanen er det trekt fram at arbeidslivet er ein sentral læringsarena for å gi elevane kompetanse som arbeidslivet etterspør, og at kjennskap til arbeidslivet vil i tillegg lette overgangen frå opplæring til arbeidsliv. For å nå desse måla er samarbeid om utstyr mellom vidaregåande skule og næringslivet ein viktig byggjestein.

I Vestland fylkeskommune er det 46 vidaregåande skular med eigenart og ulike tradisjonar, godt forankra i lokalt samarbeid med næringsliv, kommunar og frivillige organisasjonar. Det er avgjerande at den enkelte skule tar utgangspunkt i dette når ein skal vidareutvikle samarbeidet med arbeidslivet, dette gjeld òg for meir konkret samarbeid som gjeld utstyr. Uavhengig av på kva måte ein vel å samarbeide om utstyr på lokalt, må eit mål vere at dei vidaregåande skulane og arbeidslivet kjem endå tettare, og på den måten kan gjere vegen for elevane ut i arbeidslivet tryggare og sikre at fleire får læreplass og oppnår sluttkompetanse og på den måten fullfører vidaregåande opplæring. Det viser seg i stor grad at elevane knyter kontaktar med arbeidslivet i utplasseringsperiodane, og på den måten inngår intensjonsavtale om lærekontrakt og sikrar det vidare opplæringsløpet som lærling i bedrift. På denne måten får ein til gode overgangar som er avgjerande for å sikre fullføringa av opplæringsløpet.

Gjennom å vise til korleis ein arbeider både på Bømlo og i Nordhordland har ein freista vise kva tett og godt samarbeid, og gode relasjonar generelt, mellom skule og næringsliv, kan gi forholdsvis ulike måtar å samarbeide om utstysbehovet på. Ein fellesnemnar som har vist seg i begge prosjekta er det klare ønske frå både skule og næringsliv om at elevane må ha eit minimum av grunnopplæring, slik at den utvida utplasseringa er i stor konsentrert om Vg2.

For å kunne ivareta det pedagogiske ansvaret er det viktig at det er avklart tydeleg kva roller både skule og bedrift har i t.d. vurderingsarbeidet. Men òg at det som gjeld dei økonomiske og juridiske tilhøva er føreseieleg avklart gjennom inngåtte avtalar. Spesielt i pilotprosjektet på Bømlo er det stort fokus på skriftlege avtalar både for det som gjeld utplasseringsperiodar i YFF, men og for det som gjeld spesialiserte opplæringsstasjonar. Uavhengig av korleis ein organiserer den praktiske delen av opplæringa er det fylkeskommunen som vil ha ansvaret for at denne blir gjennomført, då er det viktig at denne blir sikra gjennom forpliktande avtalar. Dette gjeld ikkje minst der skulen er avhengig av utstyr som er lokalisert utanfor skulen sin eigne lokale.

Samarbeid om utstyr mellom dei vidaregåande skulane og næringslivet er berre éin del av eit tett og godt samarbeid mellom dei ulike skulane og det lokale næringslivet, kommunane og dei frivillige organisasjonane. I tråd med pkt. 2 i vedtaket frå desember 2020 vil fylkesrådmannen komme tilbake med ei sak/løypemelding til hausten, der samarbeidet mellom skulane og arbeidslivet meir generelt vil vere tema. I denne saka kan det òg seiast meir om på kva måtar dei ulike vidaregåande skulane samarbeider om utstyr med det lokale nærings- og arbeidslivet.